

45- k sz. November 11. 1866.

# HAZÁNK

S A

# KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti  
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:

EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják s metszi BUSZ K.

### Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petítsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)  
s közlások pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ad sz.) bérmentés  
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

A KIAD. NYOMBÁSNÁL.

## TARTALOM.

Cikkek: „Erdélyi képek.“ *Nemes Ödönről.* — „A nagy-ravágy.“ (Tört. beszély.) *Deák-Farkasról.* — „Babonák és babonása jelenetek a Székelyföldön.“ *Barta Ignációl.* — „Jég-képződés a folyóvizek fenekén.“ — „Egy köztársasági jellem.“ — „Az atlanti távirai huzal.“ *Reményi Antaltól.* — „A világ leghíresebb lapjáról.“ — „Egy hét története.“ *V. K. tól.* — „Vagyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „A pojánai szirtrepedés.“ (*Nemes Ö. rajza.*) — „A torockói felső olvasztó.“ (*Nemes Ö. rajza.*) — „A torockói felső verők.“ (*Nemes Ö. rajza.*) — „Torockó-vidéki nő.“ (*Nemes Ö. rajza.*) — „Torockó Sz. György romjai.“ (*Nemes Ö. rajza.*) — „Torockó.“ (*Rajz. Blumberg.*) — „Fabricius és Pyrrhus.“ — „Képtalány.“

## Ujdonságok.

**A „Zrinyi és Frangepán utolsó találkozás a bécsujhelyi börtönben“** című ezidei színes millámpunknak megküldését már megkezdte kiadóhivatalunk azon egészséves t. előfizetők számára, kik s kép csomagjában díjjal beküldötték a 30 krt. A kik még nem küldötték volna be, azokat ezúttal kérjük erre s általában némi türelmet esdünk, ha a képek rögtön nem jutnának kézhez, minthogy több ezer csomagot a helybeli szekérpóston is csak több részletben szállíthatnak rendeltetésére helyére.

— (Az országgyűlés) nov. 19-én kezdi meg újra ülését. Ő felsége Prágában okt. 30-án adta ki a rendeletet, melyvel az országgyűlés összejövetelének napját kitűzte, s Szentiványi Károly, a képviselőház elnöke, valamint a tárnok, mint a felsőház elnöke, az országgyűlés minden tagjához külön meghívó levelet intéztek. Deák Ferenc 4-ke óta ismét Pesten van, s az ország minden részéből érkeznek már a képviselők fővárosunkba.

—v.— (A magyar tudós társaság) tisztviselői közt az új választások után némi változás fog történni. Csengery Antal ugyanis nagy elfoglaltsága miatt leköszönt s dolgait egyelőre Arany János ideiglenes titkár viszi. Hazai tudományosságunk érdekében tiszta szívből óhajtuk, vajha tisztviselőik választásakor akademikussaink Rónai Jácint-ról meg ne feledkezzenek, e kitűnő férfiről, ki távol hazájától is mindig a magyar tudományosság számára tiszteletet igyekezett szerezni.

—v.— (A Kisfaludy-társaság utóbbi ülése) igen érdekes volt s azt a közönség is szép számmal tisztelte meg. Ez ülésen Szigligeti Ede a társaságnak július vége óta elhunyt három tagja: Egressy Gábor, Zádor György és Czuczor Gergely közül az első fölött emelkedett hangú emlékbeszédet tartott. — Bejelentetett azután, hogy a társaság módosított alapszabályai a kormánytól már leérkeztek s hogy a társaság utólagos jóváhagyása reményében a kormány által tett módosítások — húzások elkerülése végett az alapszabályok közé írtattak; — örömet okozott azon értesítés, hogy a magyar Shakespeare megjelenése, Tomori Anasztáz ur áldozatkészsége folytán, ezentúl nem fog kelleltetést szenvedni. E nagybecsű gyűjteményből eddigelé már hét kötet jelent meg, melyek Ráth Móról s általa minden könyvárusnál egyenként is megszerezhetők. Ez ülésben olvastaték föl gr. Nádasdy Lipót levele is, melyben jelenti, hogy ő Vörösmarty születési hazát Nyéken emléktáblával fogja ellátni. — Okolicsányi Menyhértné a., és Udvardy Géza a társaság alapító tagjai lettek 100—100 fttal. Vadász D. ur „Költői képek“ c. munkájából 150 példányt bocsátott a társaság ren-

delkezésére, (melyből példányok Eggenbergernéj kaphatók); id. Mándi Péter Kazinczy két eredeti levelét, Kubinyi F. Zipszer magyar meg német életrajzát küldék be s ezenkívül még számosan gyarapíták a társaság könyvtárát. — A pártoló tagok (a kik évenként 4 ftot fizetnek) könyvilletményéből a jelen évre három kötet van sajtó alatt; „Losárdy Zsuzsánna“ c. költői elbeszélés, két színmű Szász Károlytól s a „Nyomorék“ című életkép Tolnai Lajostól s e napokban kerül sajtó alá ezenkívül egy egykötetes külföldi regény is. — Végül jelentetett, hogy Shakspeare „Athenei Timonja,“ fordítá Greguss Ágost, bírálat alá bocsátatott.

—v.— (A képzőművészeti társulat sorsjátékának huzása) dec. 27-dikén lesz. A nyeremények összes értéke 9540 ftt s csak annyi sorsjegy bocsátatott ki, mely ezen nyeremény értékének megfelel. Összesen 52 darab pompás festmény kerül sorsolás alá s ily módon a nyerhetés sokkal valószínűbb, mint akármely más sorsjátéknál. Egy-egy sorsjegy ára (kapható a társulat titkárnál, Telepy K. urnál, az akademia épületében) csak 50 kr, s minden 10 jegyre egy ingyen adatik.

—v.— (Magyarellenesség mozgalmak.) Egy felsőmagyarországi tót a „Zukunft“ című lapban levelet közöl, melyben azt mondja, hogy a turócszentmártoni „Matica“ című tót irodalmi egyesület, mely mellékesen politikával is foglalkozik, azaz helyesebben az egyesület néhány tagja, nov. 21-dikén meetinget szándékozik tartani s bizalmatlanságot szavazni a tót megyék mostani országgyűlési követel iránt. Sőt a fenyegetés sem hiányzik e levélből, mert végül így szól: „Megtilthatják ugyan nekünk Pestről e meetinget, vagy szét is kergethetnek bennünket, de ezzel ama nemzeti mozgalom közöttünk legkevesebbé sem fog meggátoltatni, mely soha sem szűnik meg a Deákisták eszméje, s a „Hon“-párt, mint a tót nemzet érdekeivel mérőben ellenkező politika ellen, minden erejéből tiltakozni.“ — Ily jelenségek mellett vigasztaló csak az, hogy derék tót honfitársaink közt nagyon kevés az, a ki hazája legszentebb törekvései ellenében ily hangon szól.

—v.— (A poroszoknál volt magyar legionáriusok) tisztjeiről egész határozottsággal írják most, hogy az osztrák kormány ezeket nem fogja ezredeibe besoroztatni, hol mégis üldöztetésnek lehetnének kitéve az osztrák-porosz békekötés illető cikkelye dacára. A legionáriusok tisztjei kinevezési okiratán Roon porosz hadügyminiszter s gr. Csáky vala aláírva.

— (Dr. Navratil Inre egyetemi m. tanár) nov. 10-től kezdve előadása napjain, u. m. kedden, csü-







Második évi folyam.

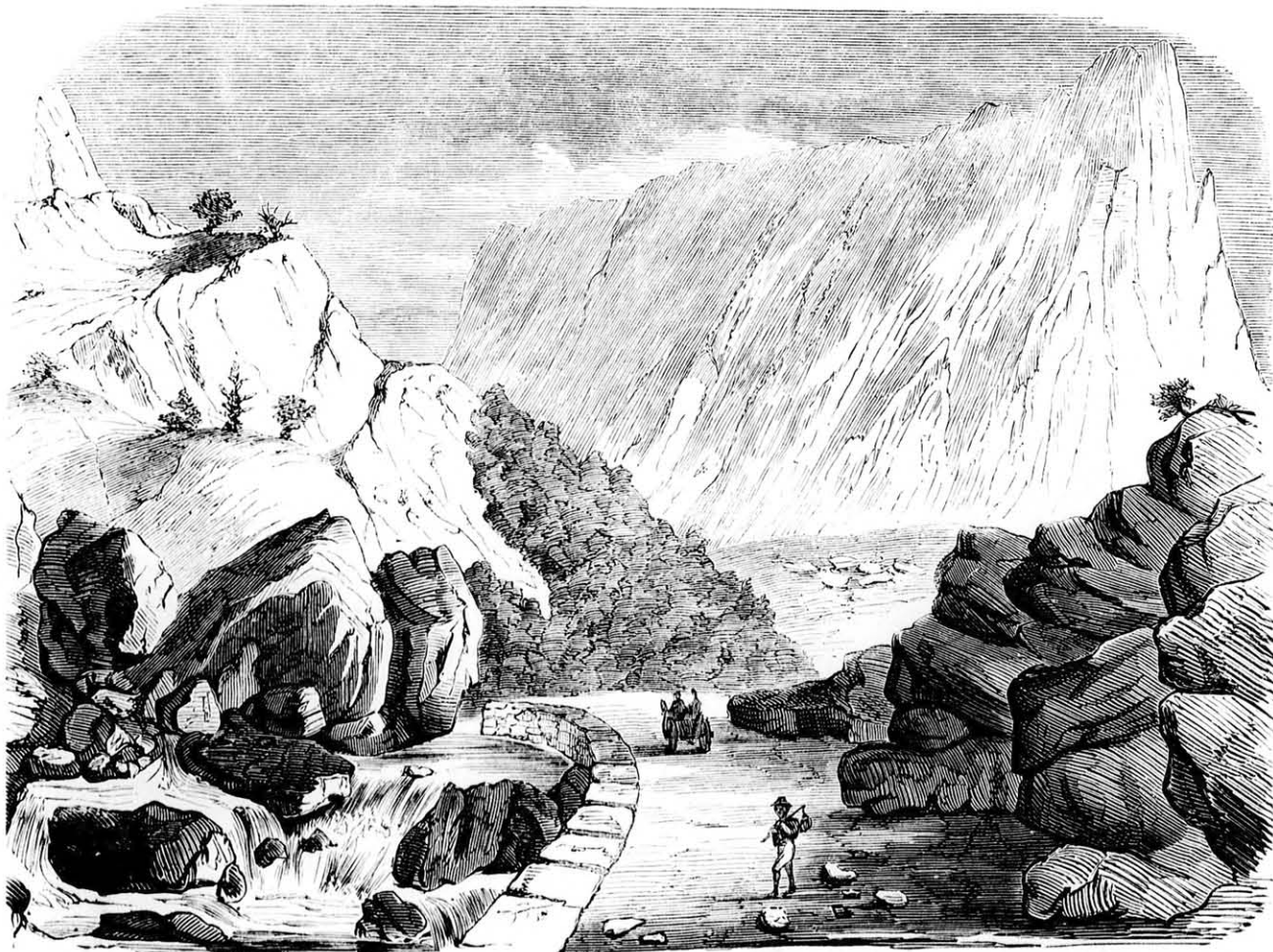
45. szám.

November 11. 1866.

## Erdélyi képek.

VI.

Regényes utazás Torockó vidékén.



A pojánai szirtrepedés. (Nemes Ö. eredetije.)

Égtem a vágytól, látni Torockó táját.

Sokat hallottam beszélni gyönyörű vidékéről, népéről, mely régi szokásainak hódolva, boldogan, megelégedetten él.

Kedves májusi nap volt, midőn Enyedről kiindultam; utitársaimmal beszélgetve vidáman haladtam, s a távollevő kék hegyek meredek szikla-ormaikkal, mintha vágyamat sejtették volna, mind-

inkább kezdének felhő-palástjukból kibontakozni. Pár órai utazás, s már egy felséges hegy-nyilásban meredek, felhőkig nyúló szirtek alján vagyunk.

A *pojánai szirtrepedés* állt előttünk. Tátongó sziklák fenyegető aláhajlással fogadják az utast; a völgyi folyam vad morajjal zúgja be a tájat, kristályhabja a barna sziklákon megtörve, fodrosan zuhog alább-alább. . .

Jobb felől ott magaslik egy koporsóalakú sziklafal, alatta keskeny ut kanyarog. . . Lassan szürkület állt be, a szirtek sötét árnyat borítottak reánk, a csendesség a lelket elfogulttá tette; csak olykor vegyült tompa zsebaj a lég hűsége, midőn az esti szellők a barlangok sötét öbleit átjárták.

Mintegy félóra múlva a szirtrepedés tulsó felén voltunk; kedves tér nyílt előnkbe, a távolból *Torockó-Sz.-György* sugár tornya ragyogott felénk.

Majd a távoli falvak harangjai zúgtak estimára; a sziklák fölött pásztorfiúk hallatták varázs-fuvólájukat, s én sokáig elmerengtem az epedő dalon.

Már az esti csillag élénken ragyogott föl, mikor *Torockó-Sz.-Györgyre* értünk, s már sötét lőn, mire a falu jegyzőjének lakába toppanánk.

Másnap hajnalban *Torockón* voltunk; innen egy derék torockói ember kíséretében a vas-olvasztókat s verőket mentünk megnézni.

A felső olvasztóba szálltunk alá. A nehéz kalapácsok koppanásai tompán viszhangoztak a szűk völgyben. Láttuk az olvasztó kemencéket borzasztó tüzeikkel, s láttuk a népet nehéz munkája mellett izzadni; — a meleg vastömb átszelése a legnehezebb munka; szegény, idegen munkások vállalkoznak erre igen csekély díj mellett.

Kilenc olvasztó és tizennégy verő foglalkozik itt mindig a kiásott vas feldolgozásával. A bányák több száz ölnyi mélységre vannak hajtva, s vasuk oly jeles, hogy egy angol természettudós azt mondta róla: „a torockói vas a mi acélunkkal vetekedik.“ Kár, hogy nem dolgozzák föl kellő tisztán, hogy az olvasztók rendetlenek, szabálytalanok s így a vas közé, olvasztás közben több más anyag keveredvén, ez értékét s jóságát tetemesen csökkenti. Az olvasztóban a vaskövek kiolvasztatnak, a verőkben az olvasztott vas rudakba idomittatik s így hordják lovakon haza. A torockói évi termelés 10—12 ezer mázsára megy. S mindezen bányákat a torockói nép műveli, melynek azok sajátjai.

Még jókor volt, midőn *Torockóra* visszaértünk, legalább a nap az óriás szirteket még nem lépte át. Én a város lerajzolására indultam; a kopasz *Tilalmas* lábainál foglaltam helyet, s innen néztem át a nagyszerű tájat. Lent a völgyben ott terül el a város az unitariusok templomával, s felette fe-

hérlő szikla-ormaival meglepőleg csüng alá a *Székelykő*. Szikla-gerincén régi vár romjai sötétlenek, mely *Torockóy Celleus* birtoka volt s a tatárok ellen védhely. Itt szerepeltek az udvarhelyi székelyek mint mentők, miért aztán *Torockóy Celleus* nekik Aranyos székert ajándékozta.

A várnak régi nagyságából csak pár fala maradt meg, azt is maholnap az idő dönti az enyészetbe.

Mire rajzommal elkészültem, a torony harangjai felzúgtak, híva a szent hajlékba. Oda mentem. Oly szép volt ezen arkádiai nép, az ájtatosság vonásaival arcán, s a festői csoport elragadólag hatott kedélyemre; mindegyik nő gyöngyvirág-csomagot tart a kezében, mely piros arcukhoz igen illett. E nép viselete igen csinos, a leányok magas, arannyal kivarrt pártát viselnek, mely alól a sok selyem szalag kigyózva omlik alá; ingük patyolat, fehér s fekete selyemmel kivarrva, melyet csinos mellény szorít össze, erre kis selyem palást van vetve, melyet csinos esat tart egybe; kötényük zöld posztó, arannyal cifrázva; lábukon hegyes orru esizma piroslik. Az asszonyok fejükön fehér kendőt hordanak s kötényük is fehér; ingük meg sárga éreccel van kicifrázva.

A férfiak fehér nadrágot, rókatorkos kacagányt, rojtos esizmát és kalapot hordnak.

S ezen szép, derék nép, mely öltözetében annyi izléssel bír, felvilágosult is, van iskolája, kaszinója s járat lapokat; egy boltosnő előtt a „*Nyomoruhtakat*“ láttam, egy másik a „*Három testőrt*“ olvasá; többen a tordai nőegyesület tagjai, mások az enyedi kölesön-könyvtárból szerzik a könyveket. A vásárra utazó torockói embert gyakran láthatni vasas szekeren, a mint olvas; innen van aztán, hogy beszédük tiszta s nem untató tájias.

Ezen kedves nép lakja *Torockó* felséges völgyét, elszigetelve, — boldogan. Az ifju nem megy más faluba nőért; a leány a bérceken tulra nem sohajtozik: egymás közt, egymásnak élnek.

Eredeti lakhelyük Felső-Ausztriában *Eis-Wurzel* falu volt, innen hívták be őket bányáink művelésére, meg volt minden szabadalmuk, mivel csak hazájukban birtak; — kiváltságos levelük a tatárjárás alatt elégvén, 1291-ben III. András királytól új oklevelet kaptak, mely által előbbeni jogaikba visszahelyeztettek.

Ma mindenikük magyarul beszél, magyarul érez.

*Torockóról* jöve, a szomszédos *T.-sz.-György* esett utamba; várát kívántam látni, oda indultunk tehát. De im! egyszerre mintha ezer vilám csapott volna össze, megdördültek felettünk a

vészt jósó felhők, s pár perc múlva a vidék egészen elsötétült.

Rettenő dörgések, cikázó villámlások közt érkeztem a hegykúpra s fáradtan rogytam egy sziklapamlagra.

A rom nagyszerűsége meglepő; a kilátás felséges. Ott tátong délkeleten a hegynyílás, keleten a *Székelykő* magaslik égnek, alant a falvak törpednek; északnyugaton a *Tilalmas* s az emberarcot ábrázoló *Ordas-kő*.

A rom falai évezredet ígérnek.

A nép azt tartja, hogy óriások építék, a hagyomány Torockóy Celleust mondja alapítójának, ki mindjárt a tatárjárás után építé ide a XIII-ik században. A Torockóy Ferenc ellen fellázadt nép leégeté, — majd ismét felépült 1605-ben. Básta egyik embere Boeskey ellen indul, de segély nem létében ezen várba húzódik; azonban az alkalmatlan vendégeket Torockóy Istvánné egytől egyig levágja.

A Rákóczi-forradalom újból romba dönté, s az-

óta pusztán hever, küzdven<sup>r</sup> vésszszel, idővel. — Torockóy Istvántól, mint Rákóczi tábornokától, e vár elkoboztatott.

Ezen várban élte a Torockóy-család aranykorát; maradékai most is élnek: grófok, bárók s nemesek. — Egy félpintes kehely is maradt fenn róla; a kehely kókusdióból van: „*Sub tempore Ioannis Zápolya*“ s „*a ki tizenkét iljennel megizik, megrézezik*“ felirásokkal.

A torockó-sz.-györgyi nép jobbagya volt, s mint ilyen származott le korunkra.

A falut tisztán magyar nép lakja, oláh benne a kecskepásztoron kívül egy sincs. Szent-Györgyöt 1848-ban az oláhok leégeték, s nagy része most is romban hever. Ennyi az, mit e hely történetéről röviden mondhatok!

A nyugati hegyvonul sok szép barlanggal bir; köztük van egy nevezetes csepegő is, melyet évenként sokan meglátogatnak, valamint Torockó egész vidékét is.

**Nemes Ödön.**

## A nagy ravagyó.

Történeti elbeszélés.

V.

Titkos tervek.

A temetés nagyszerű pompával ment véghez. Szécsi Mária nem kimélte a költséget, s a fejedelmi tekintély kiegészíté a fényt. Zólyomi is megjelent fényesebb s számosabb kísérettel mint valaha, semmi titkot sem csinált belőle, hogy véleménye szerint segíteni kellene a svédeknek, és hogy a fejedelem s kormányának gyáva, férfiatlan politikáját megveti. Büszkén, megvetéssel tekintett az udvaroncokra; de a mily tekintetben nőtt az ő nagyravagyása s felsőbbségének kimutatása, ép annyira óvakodóbb, leskelődőbb s boszuállóbb lett az udvaroncok ravaszsága. A fejedelem már reá birattott, hogy Zólyomi ellen valamit tegyen, de ily hatalmas ur ellen nem leheté oly könnyen fellépni; sok volt a barátja, lekötelezettje s több testőre, mint a fejedelemnek. Szóval, még mindig zavarban voltak, hogy mit kell tenni. Tervezték, hogy Görgénybe kellene hívni vadászatra s ott könnyen el lehetne bánni vele, a kis várba nem vihetvén be számos őrségét; de aztán eszükbe jutott, hogy a Görgényben levő tisztok és katonák mind székelyek s így Zólyomi hivei, vagy legalább nem megbízhatók államesíny esetében. Zólyomi azonban maga adta a fegyvert kezükbe. Az ünnepélyes temetésen a marosvásárhelyi polgárok küldöttsége

is részt vett. Nagy Szőcsi István, a város bírása, Borsos Tamás, Szabó Péter, Nemes János, Petri István mikor a templomból kijönnének, Zólyomi a vásárhelyi polgárokhoz ment és velök leereszkedő, nyájas hangon társalgott, de közönyös szemlélő észrevehette volna, hogy hangjába sok gúny és megvetés vegyült. Sárosi János, a fiskális direktor, oly ügyesen tudott a sok ember közt hol előresuhanni, hol bámulva hátramaradni, hogy mindig Zólyomi körül volt s hallotta beszédét és látta, kivel beszélt.

Zólyomi elválva a vásárhelyiektől, Faragó János nevü kapitányhoz fordult:

— No nézze meg jól kegyelmed ezeket a kövér disznókat; az egész székelýföldön csak ezek nem akarnak hajolni, s ezek lövettek utánam, mikor a télen vendégök voltam. Majd megtanítom őket.

Faragó egyetértőleg intett fejével. Sárosi János uram pedig épen eleget hallott, s mint a kámfor, elillant. Alig volt vége a szertartásoknak s prédikációknak, Sárosi uram Kassai Istvánt és Kékedi Zsigmondot magához kéreté.

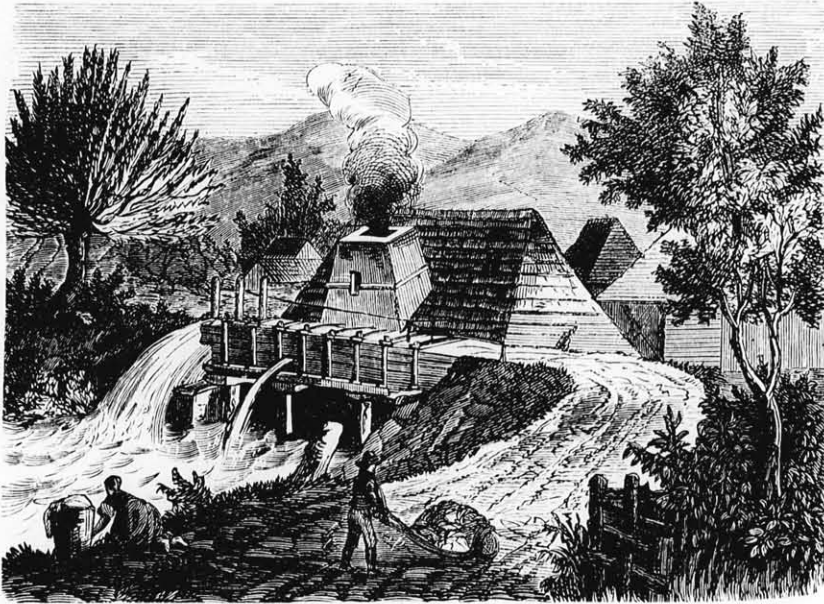
Elmondá nekik, hogy legjobb lesz az eredeti terv mellett maradni és Zólyomit bölényvadászatra Görgénybe hívni, hanem az uton Maros-Vásár-

helyt el lehet bálni vele, mert ez a város ellen-sége, még reá is löttek, mikor köztük volt. Ezek ám a bátor gyerekek, míg mi, az ország főurai, reszketünk, ha Zólyomira gondolunk. A tervet a három ur részletesen kidolgozta; az udvari darabontok elhelyezését, a résztvevő személyek szerepét, szóval mindent; azzal a fejlődmi udvarba siettek.

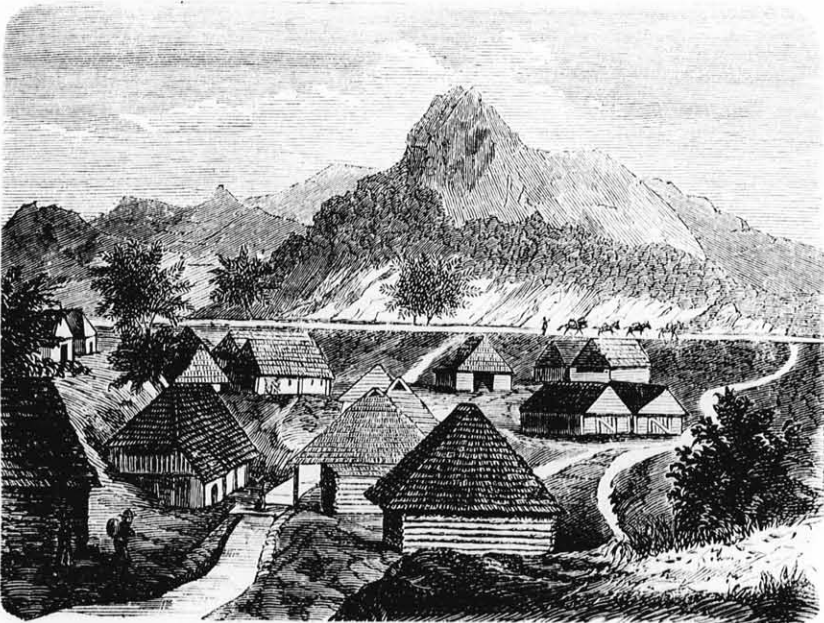
Sárosi uram ügyes ember volt, s tervének minden árnyalatát kifőzte; midőn a papok, kántorok, katonák s kirendelt hivatalos személyek, rokonok s néhány jó barát a halottat végnyughelyére kísérték, már késő este volt ugyan, de azért bement az alsó városba s ott egy derék csizmadiához tért be, hol a vásárhelyi polgárok voltak szállva. Természetes, hogy a látogatás egy ily nagy urtól meglepő volt; Sárosi uram azonban valami hivatalos tudakozódás színét adta az egész dolognak, s a derék vásárhelyi polgárokkal ügyét végezvén, helyet foglalt egy széken s kedélyesen beszélgetett egyről is, másról is; aztán politikára vitte a dolgot s dicsérte a fejedelem ő nagyságát, ki nem szereti a hadviselést, háboru-folytatást, s hogy most is hiába biztatja a svékus, mert ő nagysága egy darabontot sem küld segítségére; pedig vannak, a kik szeretnék a hü-

hót, a háborut, a esetapetét, de az ilyen embereket majd leülteti ő nagysága. A nagy haju, nagy bajuszu s beretvált állu polgárok csak integették fejökkel a helyeslést s bámulták Sárosi uram nagy talentumát s leereszkedő nyájasságát. — Ilyen háborukedvelő ez a Zolyomi uram is, suttogá Sárosi. Borsos uramék lógatni kezdék a fejüket, de már most nem elé felé, hanem jobbra, balra.

— De nem éri célját, azt én mondom, — folytatá Sárosi, — míg lesznek jó hazafiak, kik a fejedelem jó szándékait támogatassák, addig hiába igyekeznek az efféle háboruskodó emberek, mert minden falkió-jokat megbuktatjuk. Ugy-e Borsos uram? Ezen szavakra már nem tartották illetlennek a közbeszólást, és Borsos Tamás uram így szólt: — Mi a fejedelemnek igaz hivei vagyunk, reánk minden időben számolhat ő nagysága s akárki ellen készek vagyunk támo-



A torockói felső olvasztó. (Nemes Ö. rajza.)



A torockói felső verők. (Nemes Ö. rajza.)

gatni, csak meneküljünk a háboru terheitől. Zolyomi uram, vagy más, nekünk nem emberünk, ha nem tart egy uton fejlődünkkel.

— Ez már okos beszéd, Borsos uram, kigyelmednek jól jár az esze s ezt, ugy látszik, tudja Zolyomi uram is, mert kigyelmekről nem nagy nyájassággal szóla a templom csarnokában. — Azt

— Azt



mondá, hogy kigyelmeteket mind kötélre aggatja, mert reá löveténc . . . Sárosi elhallgatott, aztán nézte a jó polgárok arcjátékát, kik minden hü ragaszkodásuk ellenére e szavakra kissé elsápadtak és megdöbben-tek. Nagy Szabó Ferenc uram azonban másféle dolgokat is ért, azért bátran szólt:

— Én Zolyomi uramat kevély, felfuvalkodott, istentelen, magamegisméretlen, esztelenséggel való embernek tartom.\*) Töle semmiképen nem félek, míg fejdelmem és hazám iránt megteszem kötelességemet.

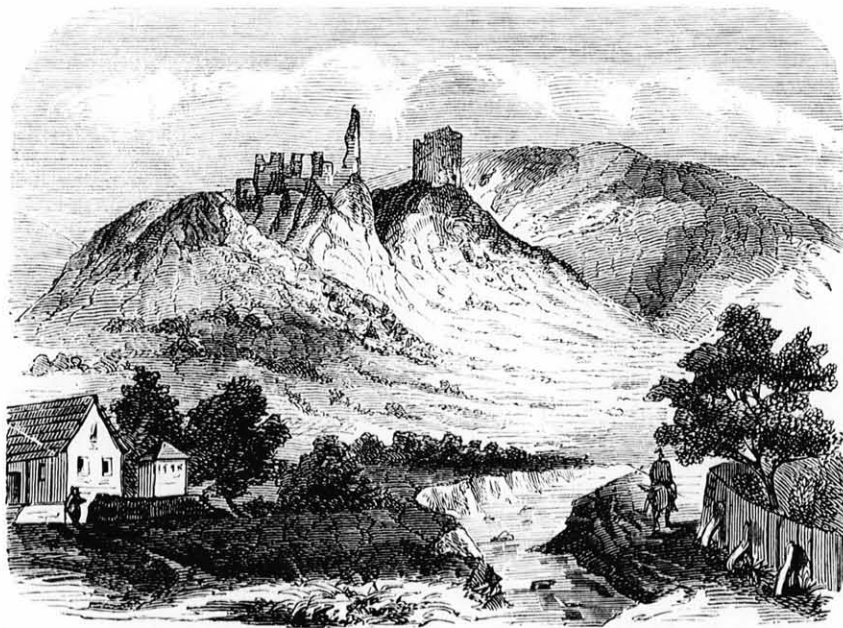
— Kigyelmed az én emberem, kedves Nagy Szabó Ferenc uram! Ezután még tovább is beszélgettek s Sárosi uram minden részletnek tudomására jutott, Annát, a lövést s az ifjuságot illetőleg. Majdnem éjfél volt, mikor a derék polgároknak búcsút mondt.

Tagadhatatlan, hogy Sárosi uram nagy diplomata és politikus ember volt, de az is igaz, hogy neki is meg volt gyenge oldala, azaz gyenge ol-

dalbordája; nős volt szegény, s felesége a legharciasabb természetű, hegyes főkötőjű menyecske, — mint azok, kik valaha okot adtak a „Szegény tatar“ elnevezésre.



Torockó-vidéki nő. (Nemes Ö. rajza.)



Torockó Szent-György romjai. (Nemes Ö. rajza.)

Hazamenvén az ünnepély után, a kedves Sárosiné jó vacsorával várta urát s meg nem foghatta, hogy az nem jön. Apró, fényes szemei haragtól szikráztak, s folytonosan morgott magában. Ünnepi ruháját darabonként mással cserélte fel, s szépen elrakta a segesvári nagy ládába s mind csak mormogott: Hol a pokolban lehet az a vén ember, tán csak nem iszik valahol, na adok én neki mulatságot, csak bort érzek rajta, — mi dolga lehet? Az udvarba senkit se eresztenek ilyen késő időben, bizonyosan valami falusi barátjai akadtak s azokkal iddoggál; soha ilyen embert nem láttam, tekergő, gondatlan, meg sem mondja nekem, hogy hova

megy; te Sári, zárd be a kapukat, senkit be ne ereszsz. Érted, te juhfejú bagoly; már alszol ugye, nem tudsz túrni, mint én, hát jobb vagy te, mint én, te denevérképű, te! A két szolgáló csakugyan

\*) Sajtó szavai, lásd Erd. Tört. Adatok. I. kötet. 145. lap.

álmos volt már, s a darabont, kit Sárosi uram tartott, hangosan aludt a konyhán. Sárosiné élvezte guzsalyát s kegyetlenül fenni kezdett s ez így tartott még jó másfél órát, mert éjfél is elmúlt volt, mire Sárosi uram az alsó városból haza vergődött, meglehetősen nyugodt kedélyvel, mint a ki dolgát jól végzi.

Nosza rajta, neki rontott a szegény öregnek a kegyetlen hárpia, mert a mint észrevette, hogy ő, rögtön beereszteté, mert valami azonnal közölni való pompás gondolatai támadtak, de az öreg se rest, szájára nyomta kezét s komolyan mondá:

— Asszony hallgass! — hallgass!

De az épen olvadásban és áradásban levő Maros vizét könnyebben megállithatta volna tenyerével, mint felesége mondókáját, s az beszélt egy egész félóráig oly gyorsan, mint egy forgószél, oly zavarosan, mint malomzúgás és annyi erővel, mint az ágyudübörgés; a vége az volt, hogy férje ura számoljon, hol volt éjfél utánig.

— Hallgass asszony, — a status dolgában voltam s ez titok, ehhez te nem értesz. Persze ezen szavak még olajat öntének a tüzre, de egyszersmind az asszony taktikájára is befolyással voltak s ő mint kítünő drámai művésznő, felindulását elfojtva, kérni, hizelegni kezdett és csakugyan célhoz is ért; az öreg sok mindent elmondott arról, a mi csekélyebb jelentőségű dolog volt, hogy t. i. Zólyomi uram, (kit, közbe legyen mondva, Sárosiné ifjasszony angyali férfinak szokott nevezni), milyen csélesap ember, s Vásárhelyt egy derék polgárnak nejét elcsábította s nem lehet csodálni, hogy rálöttek s hogy még póru is járhat az efféleért s ki tudja, mi lesz, hogy lesz.

Sárosiné furfangos asszony volt s eleget hallott férjétől s számba véve annak eddigi véleményét, mostani kimaradását s tudva hivatali állását, kikokoskodta, hogy itt valami készül. Alig várta a reggelt s templomba sietett. Szörnyű fontos képet csinált, hogy az emberek lássák messziről, hogy ő fiskális direktorné; a gyászoló özvegy Szécsi Mária háta mögé ült s mikor a templomból kijöttek,

megszólította, mert jól tudta, hogy Zólyomi érdeklő a szép asszonyt. Vigasztalta előbb, aztán mondta, hogy ő nem mondja ugyan, de mégis úgy hiszi, hogy valami készül, ne legyen az ő szava, de Zólyomi uramat veszély fenyegeti. Szécsi Mária behívta magához a beszédes asszonyt s tőle mindent kitudott. Erre asztalához ült s egy kis papirosra ezt a levelet írta:

„Zólyomi! Benned csalódtam, te nem vagy azon ember, a kit kerestem, bizonyítja Szécsi Rózsa Kolozsvárról és Kone Mártonné Vásárhelyről. Igen könnyelmű vagy; egymásnak semmivel sem tartozunk, de utolsó szavam, hogy mielőbb siess haza és a görgényi vadászatra semmiesetre se menj el. Órizkedjél Vásárhelytől. Sz. M.“

Zólyominál épen a fejdelem küldöttei valának, kik végelhatározását kérdék a vadászatramenetel ügyében, midőn egy huszár e levelkét átadta. Elolvastván, felkiáltott:

— Ha! ha! az asszonyok mindnyájan egyformák azon tulajdonokra nézve, hogy féltékenyek. El fogok menni urak, készüljünk, azt a híres bölényt én magam akarom leszárn.

Bethlenné készülődött, hogy Erdélyt oda hagyja, de midőn látta, hogy Zólyomi tanácsára nem hallgatva, másnap már el is indult Vásárhelyre, még egy utolsó kísérlethez folyamodott. Már jól ismerte Anna befolyását s tudta mily asszony, ennek irt, hogy ha teheti, mentse meg Zólyomit, ha vész környezi. Azonban kényes volt elküldeni a levelet, és midőn töprenkednék, hogy miként jutassa kézhez, a mindig hallgató Rózsa letérdelt előtte s forrón kérte, hogy bizza rája, ő el fogja vinni s bizonynyal kézhez adja. Bethlenné büszke szemciben köny csillogott:

— Rózsa, Rózsa, te most is szereted őt . . .

— Engedd asszonyom, hogy én vigyem e mentő levelet . . .

— Legyen. Én reád bízom s az isten örködjék mindnyájunk felett.

(Folyt. követk.)

**Deák Farkas.**

### Babonák és babonás jelenetek a Székelyföldön.

Midőn a székely ember valamely közelebbi helységnek védszentje napján búcsúra megy, sokért vissza nem tekintene, és csak azért, mert azt hiszi, hogy ha visszatekint, nem nyer búcsút. — Ha ásit, keresztet vet szájára, hogy valami rossz beléje ne menjen. Ha tüsszent, szintén a kereszt jelével jelöli meg magát. Zápor vagy jégeső alkalmából ajtaja küszöbére vagy udvarára kereszt-

alakban vasvillát állít fel, vagy jégdarabot rejt keblébe ima kíséretében, hogy a zápor vagy jégeső megszünjék.

Mikor buzáját vagy egyéb gabonáját pusztítani kezdik a madarak, éjjel karókat lop, s azokat még azon éj virradta előtt, bizonyos imát mondva, vékonyabb végükkel lefelé a gabona közé szúrja és a madarak megjelenté vagyis napfelkelte előtt

imádkozva háromszor kerüli meg földjét, hogy a madarak pusztításukkal felhagyjanak.

A bolygótüzben mindig lidércet látnak a széke-lyek, s hiszik, hogy a hol erősen várnak valakire, a várt személy képében jelenik meg az, kitől csak ludlába által különbözik. Mondják, hogy a fok-hagyma szagát ki nem állhatja, s azért eltávolítá-sára ezt használják.

Minden jámbor székely ember, midőn gabonát vet földjébe, vele született ájtatosságánál fogva, fővegét letéve végzi azt, de midőn mákot vet, imá-ját csak úgy gondolja, s az egész munka alatt egy szót sem szól, hogy mákja termettebb és nagyobb fejű legyen.

Ha óla körül menyét tartózkodik, hogy az va-lamely barmát meg ne harapja és egyszersmind el is távolítsa azt, egy csépre kendert és orsót kötve, az ólba helyezi, következő igéket intézve a menyéthez: „Ha csépelni s fonnai nem akarsz, ta-karodjál el az életemről,“ (t. i. az udvart a gazda-sági épületekkel nevezik így.)

Kuruzslókat is hisznek. Így a többi között, ha valakinek tehene nem ad annyi tejet, mint azelőtt, hiszik, hogy kuruzsló vitte el azt. Hogy ezt megor-vosolják, fekete zekét. (székelyföldön készült posz-tóból szűrfele öltöny) teritnek a földre, a tehenet ráállítják, s kereszt-alakban tejet fejnek. Ekkor a tehenet tovább hajtva, a tejkeresztet fejszefok-kal hatalmasan megverik, vélve, hogy a téjorzó kuruzslót verték meg, a ki többé nem meri a tehe-net bántani, nehogy máskor is így járjon.

Továbbá a tűzbe öntött tejet megsózzák, hogy a tehénnek tölgye meg ne romoljon. Hiszik, hogy az elrejtett pénz szt. György napját megelőző éjen kékes lánggal kigyul; azért ilyenkor többen ki-mennek a mezőkre a pénzgylást kémlelni. Ekkor az elmésebbek sokat kijátszanak, t. i. kis szalma-tekeresekkel ellátva elmennek oda, hol kincském-lelők vannak, s távol tőlük egy tekereset meg-gyujtva, a földre dobnak s tovább szaladnak. A kincskémlelők eszeveszetten rohannak a láng irá-nyában, de míg oda érnének, elalszik az, s nem akadnak rá a sötétben; ezalatt más-más helyütt lobban föl a szalma, de soha sem kapván meg azt, kifáradva hagynak fel a kincskereséssel.

Az olyan egyénekről, kiknek szemöldök-iveze-tén a szemszőr össze van növe, azt hiszik, hogy képesek embert és állatot úgy megigézni, hogy az kevés idő múlva levert és beteg lesz. Az ilyeket „vizvetés“ által gyógyítják, ez következőleg megy végbe: a vizvetéshez értő, csuprot vagy poharat vesz, s azzal folyó vízből háromszor vízfolyásra

lefelé merit, s a pohár szájára keresztet vonva, az asztalra vagy székre helyezi, miután arra is ke-resztet vetett. Ekkor izzó szenet vet a vízbe s ke-resztet vonva a pohár felületére, kezével befödi. Ezt háromszor ismétli különféle ima közt, melyek-ből egyet jónak láttam ide jegyezni: u. m. „Elin-dula asszonyom szűz Mária az ő áldott szt. fiával, az ur Jézus Krisztussal; talála három árva szép gyermeket, kik az ur Jézust megszereték s halálra igézik; megismervén asszonyom szűz Mária az ő áldott szent fiának lankadását, futa a Jordán vízé-hez, tüzet vizet csinála; én is azon igével vetem a vizet neked.: N.-nek, mely igével veté asszo-nyom szűz Mária az Atyának † Fiának † és Szent Lélek Istennek nevében † amen.“ Ha a vízbe do-bott széndarabok a víz fenekére szállnak, akkor bizonyosnak tartják az igézetet, és a betegnek ad-ják a víz egy részét ivás végett; más részét homlo-kára és halántékaira locsolják, néhány cseppet pedig az ajtó sarkára öntenek.

Azon jóslatok, melyek a székely nép közt ta-lálatnak, részint az állatok ösztönéből meritett tapasztalásokon, részint pedig a légkör változá-sain alapulnak, s azért kevésbé mondhatók babo-násaknak. — Ha a kandúr a kályha felé fordulva orrát lábával mossa, hideget, ellenkező esetben me-leget jósolnak. Midőn a varjak csoportosan járva kárognak: havazóra, s ha a sertés óljába szalmát hord, hidegre számítanak; és ha a tűz fölé alkalma-zott üst korma nem lángolva, hanem csak szik-rázva tovább-tovább harapózva ég, akkor tartós esőt várnak, valamint akkor is, midőn az erdőben gyujtott tűz füstje a hegyekre száll föl; ha pedig a völgybe, akkor derült időt jósolnak.

Vannak azonban olyan jóslatok is, és pedig na-gyobb számmal, mint az előbbieket, melyeknek nincs semmi alapjuk, tehát mint ilyenek baboná-sak is. Itt a számtalanból csak néhányat említek. Midőn tavaszkor a székely először bocsátja nyá-ját a legelőre, kapujában láncot nyújt el s azon ereszti át azt, s ha valamelyik lábával elhuzza a láncot, annak veszedelmét jelenti. Ha dolgára megy s nyul fut keresztül utján: szerencsétlenséget, el-lenben ha cigányt talál: szerencsét jósol. Midőn a tűzre rakott fa durrogással ég, vagy ha a bor el-ömlék, ez haragot jelent; ha pedig tűzszikra pat-tan a szoba padlatára, vagy a már járkálni tudó gyermek kezein mászik, vendéget várnak. Ha a háztetőre csuvisk száll és ott kuvikol, az valakinek közelgő halálát jelenti, valamint az is, ha madár repül be a házba, stb.

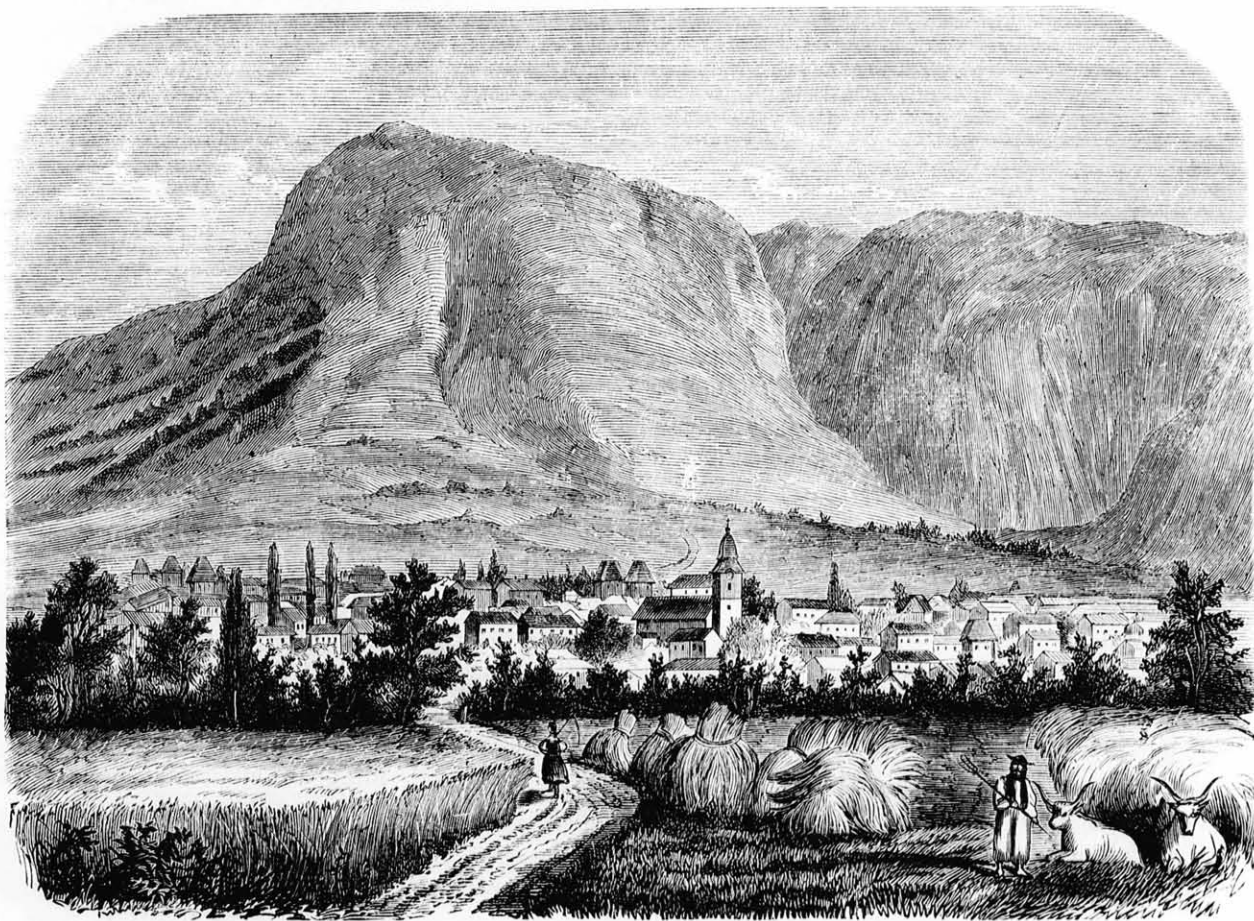
*Barta Ignác.*

## Jégek képződés a folyóvizek fenekén.

Olvasóink előtt bizonyára nem ismeretlen azon természettörvény, melynek következtében a víz, ha hosszabb időre magasabb hidegfokok behatásának kitétetik, csepfolyós állapotát lassanként a jégnek nevezett szilárd képződményü alakkal cseréli föl. Köztudomásu dolog továbbá az is, hogy az ily módon alakult jég könnyebb levén a viznél, szükségképpen annak felszínére gyűl össze s a hőmérsék minőségéhez képest csak innen terjed lefelé.

Mindezeknek dacára azonban nem ritkán ta-

a) A folyamfenék szilárd tárgyai a környező vízrétegnél aránylag több hőt sugározván ki, inkább meghűlnek, mint a víz, mely ennek következtében közvetlenül mellettük vékony jéglemezekké alakul. Ha az ily lemezek nagyobb tömegekké egyesülnek, gyökér-és ágdarabokkal, kövekkel és földes részekkel együtt fognak a vízszintre fölemelkedni. Egyébiránt ezen, u. n. „fenék-jég” csak akkor képződhetik, ha a víztömeg hőmérséke a fagypony alatt van, továbbá ha az éjjeli ég felhőt-



Torockó. (Nemes Ö. eredetije után fára rajz. Blumberg.)

pasztalták azt, hogy különösen hideg télben a sebesebb folyásu vizek *fenekén* egyes magasabb fekvésü tárgyakon, u. m. alámerült fatörzsek-és ágak, ugyszintén kiálló hegyes köveken szivacszerű likacsos jégréteg képződik.

E sajtáságos és fönnemlített természettörvényenyl homlokegyenest ellenkező tünemény okának földerítését a mult század óta számos természetvizsgáló kísérle meg, kik közül elég legyen egy *Arago* és *Gay-Lussac* nevét említeni. Az általuk fölállított elméletek a következő két alapnézetbe foglalhatók össze:

len s a vízszint nem borítja jégtakaró.

b) A „fenék-jég” képződés feltételei: A folyam irányával ellenkező s így a vízszint részecskéinek mozgását akadályozó szél és a nagy hideg. A képződött jéglemezek ugyanis az ellentes irányú szél által lazán összeköttetnek, s a hullámok által fel-és alá sodortatván, egy részük a szél által kevésbbé háborgatott s így sebesebb folyásu *alsó* vízrétegbe jut s a fenék kiálló részeihez érven, meghűl és odatapad.

Mindkét nézettel ellentétben *Engelhardt* legújabb kísérletei azt látszanak bizonyítani, hogy a

„fenék-jég“ képződésének legfőbb oka az, miszerint a víz közvetlenül a kiálló részek mögött teljes nyugalomban van s így a jég itt is épen azon kö-

rülmények között képződhetik, mint a folyamok vagy patakok felszínén.

**M. A.**

## Egy köztársasági jellem.



Fabricius és Pyrrhus. (Az „Egy köztársasági jellem“ c. cikkhez.)

Az epirusi királyság a macedoniak s azután a rómaiak által történt meghódítás előtt azon hegyes s a tengerpartokon termékeny földből állott, mely ma Albánia déli részét, vagyis a janinai pasaságot képezi. E királyság fővárosa Dodona volt, híres jósdájával. Pyrrhus epirusi király,

Krisztus születése előtt mintegy 300 évvel, kora egyik leghíresebb hadvezére volt s nagyra-  
gyása s hódítási szándékai miatt egész életén át háborukba volt keveredve. Számos viszontagsága után nagyon fiatal korában emeltetvén a trónra, s arról később elűzetvén, Egyiptomba ment, hol

Berenike királyné leányával, Antigoneval kelt egybe; később Ptolomaeus király visszahelyezte őt királyságába s ezután meghódította Macedoniát, de azt ismét elvesztette.

Nemsokára azonban a rómaiakkal háborubá keveredett tarentiak hívák őt segélyül, ő e meghívást elfogadta, s ezen harcokban nyere legnagyobb hírért. Hajótörése dacára kikötött Tarentban, s a rómaiakat Heraklea és Liris mellett véres ütközetben verte meg, azonban Pyrrhusnak is nagy veszteségei valának. A rómaiak *Fabricius Luscinus Cajust* küldék Tarentbe a foglyok kicserélése végett. *Fabricius* egyike vala azon férfiaknak, kik mintaképeül szolgáltanak a későbbi római köztársasági jellemeknek: megvesztegethetlen, egyszerű szokásai és életmódjában, és szigoruan igazságos, e mellett vitéz katona és derék hadvezér.

Pyrrhus aranyos trónján ülve oly oszlopos csarnokban fogadta a római követet, honnan kilátás nyílt a tengerre, mely azonban most remekművi szényeggel volt elleplezve. A király mitsém akart tudni a foglyok kicseréléséről, hacsak a rómaiak

vele s a tarentiekkal méltányos békét nem kötnek; mire *Fabricius* oda nyilatkozott, hogy a rómaiak ellenségeikkel mindaddig soha sem alkudoztak, míg azok római területen valának. Pyrrhus eleinte nagy összeg pénzt ígért neki, ha rábirja a rómaiakat a békekötésre, s aztán a legnagyobb tisztégekkel kecsegtette, ha őt Epirusba követné; midőn azonban *Fabricius* a csábitásoknak hidegen állott ellent, ekkor a király haragra lobbant s hevesen kezdett fenyegetőzni; — a római azonban hajthatatlan maradt. Ekkor egyszerre csak irtózatossá hang, mint valami óriási trombita harsogása s iszonyu szuszogás és toporzékolás üt meg füleit, s midőn hátratekint, a remekművi függöny lehull s egy óriási szörny áll előtte, Pyrrhus azon elefántjainak egyike, melyeket harcaiban használni szokott. Az elefánt magasra emelé ormányát, mint ha össze akarná zuzni *Fabricius*ot, ez azonban mozdulatlan maradt. Erre Pyrrhus a foglyokat váltságdíj nélkül szabadon bocsátotta.

*Fabricius* oly szegénységben hunyt el Rómában, hogy lányait is az állam vala kénytelen kiházásítani.

### Az atlanti távirai huzal.

Azon végzettszerű háboru, mely közelebb Németországot és Ausztriát alapjában megrendíté, egész Európa figyelmét oly kizárólag igénybe vette, hogy más világesemény alig méltatott figyelemre, sőt képes volt a művelt világ tekintét elvonni oly műtől, a mely jogosan tarthat igényt arra, hogy az emberi elme hatalmának legnagyobb diadalául tekintessék.

Azalatt, míg Európa szívében háboru dühöngött, nyugaton két világrész között a béke oly műve jött létre, melynél nagyobb soha ki nem gondoltak, soha nem létesítettek. Európa s Amerika, az ó- s az új-világ közt az atlanti tenger többé nem képez elválasztó sorompót! Akadálytalanul lövel a villany titokteljes szikrája egyik parttól a másik parthoz; az ember egyik elemmel legyőzte a másikat.

Az atlanti huzal le van rakva s az óriási mű, mely kétszer hasztalan kíséreltetett meg, melynek létesíthetésén milliók kétkedtek, — harmadszorra teljesen sikerült.

A két első kísérlet, távirati összeköttetést Európa s Amerika közt létrehozni, ismeretes olvasóink előtt, s itt csak annyiban érintendjük, a mennyiben az egésznek megértésére szükséges.

A tavalyi huzal elszakadása, melynek már két harmada szerencsésen lebocsátatott, nemesak az érdeklettek nézve volt súlyos csapás, hanem az egész civilizált világ által azon sajnálattal fogadtatott, melyet minden művelt ember egy, az emberiség érdekében vállalt nagy mű meghiusulásánál érez. A megcsalatott remények s a mély tenger fenekén eltemetett milliomok dacára, az érdeklettek nem vesztették el bátorságukat. Azon erélyvel, azon szívós kitarással, mely az angolokat a többi népek fölött annyira kitünteti, s mely által oly példátlan eredményeket vívtak ki, a távirati társulat azonnal egy új huzal készítésére adott megrendelést.

Eleinte a huzal elszakadását a hír szándékosan történt megsértésnek tulajdonítá. Szorosabb vizsgálat után azonban majdnem teljes bizonyossággal kitűnt, hogy maga a huzal nem elég gondval készítettett, s hogy habár elszakadása a „Great Eastern“ fedélzetén történt megsértésének tulajdonítandó is, de nem szándékosan idéztetett elő. A huzal tulgyors lefutásának megakadályozására szolgáló s hiányosan készült szorító gépezet okozta ugyanis elszakadását.

Ez idén azonban a vállalkozók a huzal lerakását oly gondval s figyelemmel készítették elő,

hogy emberi előrelátás szerint, annak sikerülnie kellett.

A mostani vezető-huzal hét rézsodronyból áll, melyek közül hat a hetedik köré van rakva, úgy, hogy olyatén elszakadása valamennyinek, mely vezetési képességét megszüntetné, nem képzelhető. E sodronynak sulya 300 font egy tengeri mértföldre (4 tesz 1 geográfiai mértföldet), s egy Chatterton által feltalált gummiszerű vegyülekbe van zárva, mely azt guttapercha burokjával szorosan összeköti. E burok elszigeteli a vezető sodronyokat és négyszeres rétegben van rátéve, melyek ismét a Chatterton-féle vegyülek által vízhatlanul összekötvék. Ezen elszigetelt anyag sulya egy tengeri mértföldre 400 fontot tesz. Az ekkép izolált vezető sodronyt tíz erős, kissé galvanisált vashuzal védi. Ezek mindegyike öt vastag, fehér manillakender fonállal van körültekerve, s aztán csigavonalban az izolált huzal közé göngyölve, azonban attól egy ovó folyadékba mártott kenderfonal-réteg által elválasztva.

Ezen második buroknak sulya egy tengeri mértföldre 31 mázsa a levegőben, és  $14\frac{3}{4}$  m. a vízben; ketté szakítására 162 mázsa suly kívánatnék. Az egész huzal 38 mázsát nyom teng. mértföldenkint, tehát majdnem még egyszer annyit, mint az 1857-diki első. A tavalyival összehasonlítva pedig a különbség abból áll, hogy a vas külsodronyok galvanisálva vannak s hogy manillakender meze nincs kátrányozva. Ez által könnyebb, erősebb és hajlékonyabb lett. Az új huzalból 1660 teng. mértföld készítettett, melyek az atlanti óceán mélyebb helyeire voltak szánva, míg a tavalyiból megmaradt rész a laposabb helyeken használták.

Ezen középső huzalnak átmérője  $2\frac{1}{8}$  hüvelyk, és tökéletesen elegendő arra, hogy elsüllyesztésénél vagy pedig felgombolyításánál a saját sulya által okozott feszülésnél ellenálljon; úgy ott is, hol a huzal mély tenger fenekén puha lerakodványban aránylag csöndesen nyugszik. Azonban a távirati vonal két végső pontján, az irlandi és Newfoundlandi partok közelében, hol a huzal sziklás s egyenetlen fenéken fekszik, mozgatva a tenger áramlásai által, vagy a hol a hajók horgonyjaival és jégheggyekkel jó érintkezésbe, ott ily vastagság nem adott volna biztosságot a megsérülések ellen. E helyekre tehát külön, roppant erejű és karvastagságú parti huzal készítettett. Az európai oldalon annak legvastagabb parti vége 8 t. mértföld hosszúságú; ehhez csatlakozik ismét 8 mértföld hosszúságra egy kevésbé vastag rész, aztán 14 mértföldre még vékonyabb darab, úgy

hogyan a parti huzalnak egész hossza 30 teng. mértföldet tesz. Az amerikai oldalon a parti vég csak 5 mértföld hosszú.

A huzal lerakására négy hajót találtak szükségesnek. A „Great Eastern“, mint az egyedüli, mely képes a huzal roppant sulyát vinni, s a mely már tavaly is ugyane célra használtatott, továbbá a „Medway“, 1900 tonna képességgel, melyre 400 mértföldnyi huzal rakatott; a „William Corry“, mely az irlandi partivéget rakta le, s végre az „Albany“, egy 1500 tonna vitelképességű gőzös, készletekkel rakodva és segélynyújtás végett.

A Great Eastern belsejében, gépein és tetén a tavalyi tapasztalások nyomán több változtatás eszközöltetett. Ezek közt a legfontosabb volt a felgombolyító gép megerősítése, melynek gyöngeségén mult, hogy tavaly az elszakadt huzal a tenger fenekéről fel nem huzathatott. A gép, melynek segélyével a huzal lebecsáttatik, szintén megjavítottatott s oly szerkezetet nyert, hogy a visszagombolyításra is használtathassék, olyképp, hogy ezen nehéz művelet most már a hajónak akár elő, akár hátsó részén eszközölthetett. Ezen felül csavarja, nehogy a huzal annak szárnyaiba bonyolittassék, vasrácsozattal vétetett körül. A csavar ezen crinolinja 340 mázsát nyomott, képzelhetők tehát óriási mérvei. A huzal fölvetelére a Great Eastern belsejében három gazométer alakú vastartányt alkottak. Az elsőben 670, a középsőben 864, a hátulsóban 840 mértföld hosszú huzal rakatott le. Ebből azonban csak 1700 volt az új huzalra szánva, a többi a Medway-n lévő 400 mértföldnyivel együtt a tavalyinak bevezetésére volt használandó, melynek felhalásztatását remélték.

Miután kedvező időjárás a vállalat sikerére nézve természetesen főtenyezőül tekintetett, a távirati társulat az atlanti óceánon uralkodó időjárás viszonyokra való tekintettel azt határozta, hogy az expeditio julius első napjaiban induljon el, s minden előintézkedés oly célravezetőleg tétetett meg, hogy e határidőt pontosan megtarthatták.

A huzalnak június hó folyamában történt felrakodása után a Great Eastern június 30-án, az e napon bekövetkező nagy tengerdagály segélyével, horgonyhelyéről, a Themséből elindult s útját az irlandi partok felé vette. Az óriási hajó útja, tekintve 32 láb mély menetét és 600 láb hosszát, a szűk és zátonyos Themsén rendkívüli nehézséggel és veszélylyel járt. Több ízben csak kevés hüvelyknyi víz volt alatta, csavarja feltúrta az iszapot, és kínos aggodalom szállta meg a kedélyeket azon gondolatra, hogy a hajó meg talál fenekleni, a mi által a mű kivitele hosszú időre lehetlenné

lett volna téve; de minden szerencsésen ment, a Great Eastern minden sérülés nélkül elérte a La Manche csatornát.

Ekkor azonban az eddig kedvező idő egyszerre megváltozott, és — mi ez évszakban szokatlan — oly tartósan viharossá lett, hogy a hajó csak július 5-én érte el a beerhaveni kikötőt. Itt horgonyt vetett, hogy a kísérő hajók megérkezését s a parti-vég lerakását bevárja, melyhez a középső huzalt hozzátoldani kellett, mielőtt annak elsúlyesztéséhez fogni lehetne.

Hatodikán este érkezett a William Corry a foil-hummerumi öbölbe, Valentia közelébe, hol a parti-véget kiszállítani kellett. A bevágás, mely ez öblöt képezi, nem egészen egy mértföld hosszú, s fél oly széles, melyet hajók soha sem látogatnak, s a hol ennél fogva a huzal bántalom nélkül fekehetik. De nyugati szeleknél az atlanti ocean oly óriási hullámokat hömpölyget az öbölbe, hogy heteken, sőt hónapokon át lehetlen volna oly nehéz tömeget, mint a huzal parti-végét, kiszállítani. A bekövetkezett rossz idő folytán el is voltak már ilyesmire készülve, azonban az ég kedvezett a vállalatnak és 7-kén reggel gyönyörű idő mellett teljes szélesend uralkodott, a tenger sima volt mint egy tükör, s a művelet ép oly gyorsan mint szerencsésen véghez vitetett. A közelben lévő összes csolnakokat a szükséges munkaerővel mind oda rendelték, s ez okból a William Corry-tól kezdve egészen a partig valóságos hidat alkottak. A lebo-csátó gép elkezdé működését és láb láb után hömpölygött le a huzal kolossális partvégéből a csolnakon át a száraz felé. Dél felé kemény szél kerekedett, a tenger emelkedni kezdett, s a láthatáron sötét felhők tornyosodtak, a vihar közeli kitörését jósolva. Mindenki aggodó feszültséggel tekintett nyugat felé, de egyuttal minden lehetőt megtett, hogy a megkezdett mű a vihar kitörése előtt befejeztessek. És ez sikerült is. Délután két óraker a parti-vég ki volt szállítva. A villany-batteriákat azonnal egymással összeköttetésbe hozták és kevés perc multával a száraz föld és hajó közt repülő sürgönyök hirdetétek, hogy a huzal működése mi kívánni valót sem hagyott hátra. De legfőbb idő is volt. A William Corry felszedé horgonyát és elhagyá az öblöt, midőn a vihar kitört, mely a kiszállítást lehetlenné tette volna. Az izmos szerkezetű hajó azonban, dacára a szelek és hullámoknak, előre-

tört és négy tengeri mértföldnyi sebességgel óránkint vitte előre a 30 mértföld hosszú huzalt, melynek tengeri vége jul. 8-án 3 óraker reggel egy hor-dóval lett megjelölve, miután előbb egy teljesen kielégítő sürgönypróbát megtettek. Aztán a William Corry visszatért Beerhavenbe, hol a Great Eastern s a másik két hajóhoz csatlakozott.

A Great Eastern 12-kén hagyá el horgonyhelyét, 13-án kihalásztta a parti huzal végét, végrehajtotta annak összeköttetését a főhuzallal s kísérve a hátramaradtak áldás kívánatai által, utnak indult a nagy oceanon keresztül.

A huzal összetoldása oly művelet volt, melynek kiviteléhez a legnagyobb tudományos és technikai ügyesség szükségeltetett, mert a legcsekélyebb hiba az összeköttetésben a huzal tevékenységét hetekre meghiusította volna. De szerencsésen s aránylag igen rövid időn, t. i. három óra alatt vitetett véghez. Az igen érdekes eljárás következő volt. A hátulsó tartányba rakott huzalrészről a sodrony és kendermez mintegy 36 láb hosszban leoldatott, nemkülönben a parti huzal végéről is. A guttapercha burok pedig tetemes darabra egészen lemetszetett a vezető sodronyról. Erre aztán két-két réz sodronyt a két összetoldandó végből gondosan összefonatott, az ekkép és pedig mindig fogyasztva összefont tekerceket finom sodronnyal begöngyölték, s azonkívül még összeforrasztották. Midőn ez az electricusok teljes megelégedésére megtörtént, hozzá fogtak az izoláláshoz. E művelet a legfontosabb valamennyi közül, s a legnagyobb figyelmet kívánja. E végett a guttaperchát finom, puha szalagokban körültekerték, széleit egy szeszlámpa segélyével összeolvasztották. A különböző s egymással mindig keresztbe menő rétegek közé chattertani vegyületeket öntöttek, előbb hígat, aztán mindig sűrűbbet, mindaddig, mig az egész vezetőhuzal a szükséges izoláló massával bepólyázva lett, s egy teljesen hasonnenü és vizhatlan tömeget képezett. Végre a külső burok tétetett rá, aztán a toldványt mélységbe bocsátották, s az egész huzalt távirati próba alá vetették. Ez teljesen sikerült, s a jelek (signálok) gyorsaság s világosságra nézve mi kívánni valót sem hagytak hátra.

(Vége köv.)

*Reményi Antal.*

### A világ leghiresebb lapjáról.

A „Times“ egyike a legnagyobb, legfontosabb s legrágább lapoknak s Londonban jelenik meg. Ára évenkint 70 tallér (egy tallér 1 ft 80 kr o. é.) hosszúsága négy, szélessége három láb s tartalma



48 hasáb. E lap egy-egy száma, mindkét oldalán összesen  $19\frac{1}{4}$  négyszögláb s körülbelül 113.000 szót tartalmaz, s annyi szöveget, mennyi körülbelül egy 200 lapos nyolcadrét könyvbe fér. A „*Times*“-nél 62 szedő folyvást a szöveg s hirdetésekkel foglalkozik, s közönségesen 800—1000 hirdetés van egy számban. Gyorssajtóval nyomják s pedig óránként 8000 ivet, s csak így lehetséges a 40.000 ivet — mert ennyi példányban állítják ki s küldik szét az egész világba, — reggeli 6-tól délelőtt 11 óráig nyomatni belőle, mire egy közönséges sajtónak 9 napra lenne szüksége.

E lap főszerkesztője évenként 1200 guinát (8000 tallér) jövedelmet huz. Munkatársai vannak az egész világon, s például csak Párisból naponkénti külön sürgönye 50 tallérba kerül.

A „*Times*“ munkatársai fényesen fizettetnek. Rendes munkatársai évenként 500 sterlinget (5000 ftot) nyernek, s tíz évi működés után ez egész összeget nyugdíjjal kapják.

Van például e lap irodájában egy fiatal ember, ki már néhány évtől nyugdíjat huz, de nem akarván azt hiába fölvenni, a lapnál iktatói állást vállalt, a miért azonban szintén igen szép fizetést kap. Vannak még ezen kívül a „*Times*“-nél bizonyos számú journalisták 150 font sterling évi fizetéssel, kik ezért alig dolgoznak valamit.

Ezek az úgynevezett „*várakozók*“. Ezek t. i. várnak, míg a rendes munkatársak közt hely ürül. E 150 fontért kötelességük naponként az irodában megjelenni, s minden órában készen lenni a szer-

kesztőség rendelkezésére; néha ágyukból kell kiugraniok, hogy rögtön hajón vagy vasuton utazzanak azon helyre, honnan a szerkesztőségnek ideiglenes tudósítóra van szüksége. Az ilyen tudósításokért a „*várakozók*“ — mint magától értetődik, — külön tiszteletdíjt kapnak.

A „*Times*“ dolgozó társainak előléptetése — mint rendes állami hivataloknál szokás — szolgálati idejük hosszúsága szerint történik.

A „*Times*“ saját fogyasztására évek óta két papírgyárt dolgoztat, bélyeg- s papíradóban az államnak évenként 95.000 font sterlinget, azaz 635.000 tallért fizet. — Gözsajtói naponként 20 mázsa szenet emésztenek föl. E lap évenként hat hajó tehernyi öntött betűt használ föl, s megszakítás nélkül 110 szedőt foglalkoztat. A szedők számából lehet gyanítanunk, hogy hány személy foglalkozik a „*Times*“-nek csupán anyagi dolgaival, t. i. hajtogatás, revízió, javítással, expedícióval stb.

Érdekes lesz tán azt is megemlítenünk, hogy e világlapnak hazánkból első levelezője 1848 előtt *Pulszky Ferenc* volt, a ki — hir szerint — mint a rendes munkatársak, évenként 500 font tiszteletdíjban részesült. A forradalom után *Kossuth Lajos* jó ideig a „*Times*“-be irt cikkei tiszteletdíjából tartotta fenn magát és családját, s magyar levelezője most is van e lapnak, s dolgozó társunk, *Vámbergy Ármin* nem egy közleményt irt belé a keleti ügyekre vonatkozólag, melyek némi polemikát is idéztek elő ugyanazon lap hasábjain.

## Egy hét története.

— Novemb. 10. —

(VK.) Az *országház* kéménye bodros gomolyokban ontja a füstöt, mint egy jó kedvvel szítt nagy tajtpipa. A portás büszkén áll ki a nyitott szárnyajtók elé, s nagy lelki elégtételt érez a fölött, hogy nem lesz többé egy rémes sirbolt öre! A több hónapig zugban hevert nemzeti zászlót előveszik, hogy tíz nap múlva megint lobogva hirdethesse az ország örömét. Az irodák ajtait megint csapkodják, s a kályhafűtők oly buzgón tüzelnek, mintha az oltár lángjait ápolgatnák.

S ez öröm, mint a villanyos szikra, átfutott a nemzet-test legtávolabb eső tagján is. Száz meg száz falusi lak és kisvárosi ház nyugodt egyhangúsága van édesen megzavarva. A családapák, kik egyszerűsmind honatyák, készülnek a szép útra, s előszedik díszatilláikat, könnyű bőröndjeiket és mellé a meggyőződés nehéz vértjét.

Deák Ferenc már a múlt hétfőn este megérke-

zett. Barátai tárt karokkal várták, s másnap mindenki arról beszélt, hogy a nagy polgár egészségesen, ép erővel tért vissza. Hála istennek! Ha valaha, most van szüksége teljes erejére.

Mi fog történni?

Ez ama kérdés, melylyel most, a nem sokára felgördülő függöny előtt, mindenki foglalkozik. A nyitány, mely az első felvonást megelőzi, mindenféle *hírek* összhangtalan zajából áll. Nagy témák váltakoznak benne, de zavarosan. Néha egy-egy jókedvű hegedű miniszteri ábrándok röpké hangjait pendíti meg, s mindjárt rá egy búgó sip pessimistikus hebegését halljuk. Egyik szögletben harsány trombitaszó, mely Jerikó ócska falait készül haragosan ledönteni, a másikban a remények kezével pengetett hárfa, mely szeretné a köveket (a bemohosodott, érzéketlen, lomha köveket) szép módjával indítani meg; itt a könnyelmű klarinét

kezd kacérkodni; ott a nehézkes brúgó mormog magában; míg a férfias gondokák is bele szólnak, mintha kedvük volna rá zendíteni a régi nótát: „természete a magyarnak, hogy jussait nem hagyja!” A mi ezután az „ing odaadásáról” jő, azt csak a puhább természetű fuvolák szeretnék folytatni! De a zenekarban nem az övék a vezérszerep.

Ez összevissza zajból támad majd — a mit remélünk — a nagy *összhang*, melynek hogy gyász- vagy diadalinduló lesz-e a záradéka: csak a jósk tudnák megmondani, kik mindig előre néznek; nem pedig a tárcaírók, kik az idő folyamán hátrafordult képpel tartoznak úszni.

Visszás kötelesség: arról beszélni, a mi a múlt héten történt, most, midőn mindenki azt várja, a mi a következő hetekben fog történni.

Pedig e héten elég érdekes történt.

Az első akadémiai ülés, az első kamarai hangverseny, egy vigjáték első előadása, egy táncosnő lángba borulása, ennél fogva a néző tér páni megriadása, a losonci vasút feltámadása, a „Hungaria” csöndes haldoklása — meg annyi tárgyak, melyek zajtalanabb hetekben külön-külön egész tárcákat vennének igénybe. De a bőség rendesen csapongóvá teszi a tollat, mint a virággazdag tavaszi mező a lepkéket. Van módunk röpködni, s a változatosság gyönyörében csak tollhegygyel érinteni meg mindent.

Július 30-dika óta tizenhárom hétfő múlt el, mely az egész viláé volt, csak nem az akadémiaé. De a tizenegyedik e héten megint az övé lett. A két havi szünidő és a harmadik, melyet a járvány oly gyászos emléküvé tett, „post tot discrimina rerum” eltelvén, a tudósok tiszteletreméltó serege újra összegyűlt a palota kis termében, folytatni a nehéz, áldott és gyakran meddő munkát.

A titkár bejelenté, hogy e három hó alatt a tudós társaságnak három fájdalmas vesztesége volt. Ezek: *Zádor*, *Czuczor* és a *primás*. Van egy negyedik is: *Csengery Antal* jegyzői tolla. E roppant munkásságú férfiú — elfoglalva a hitelintézet és képviselői állása munkáival — nem ér rá többé, hogy velős tollával az akadémia jegyzőkönyvét is vezesse. Ő e tisztjében szintén nagy érdemeket szerzett magának, s az akadémia csak a kényszerűségnek hódolt, midőn lemondását elfogadá.

Az első ülés hőse különben: *Reitter Ferenc* főmérnök volt, ki a Duna-csatorna tervének kiviteli módjairól tartott értekezést. Sajátlag nem is maga tartotta, mert nem minden erős elmét áld meg a természet egyszersmind erős hanggal is. Ekkép *Reitter Ferenc* elmondván munkája bevezetését:

átadta azt *Hollán Ernőnek*, kinek előadási modora a legkellemesebbek közé tartozik.

Reitter tervének célja: Budapestet nemcsak megmenteni, hanem világvárossá tenni. E város fölött most minden évben az árvíz veszélye lebeg. Ha majd e vész egyszer — mitől az ég óvjon — ötven-hatvan millió kárt okoz, (pedig ennyit az 1838-diki is okozott,) akkor bizonyosan hozzá látnak a folyam szabályozásához. De nem jobb lenne é megelőzni a kárt néhány millióval, melyen egyszersmind megvehetjük a — jövőt? Ezt kérdi Reitter; de érzi is e terv nagy nehézségeit. Ahoz nem elég maga a főváros; ahoz a törvényhozás, a kormány és az egész ország támogatása szükséges. Szerinte: egy nagy részvénytársulat alakítása lenne az első szükség.

És végig nézünk a hazában, és a nagy és fényes nevek sorai közt keressük — *Széchenyi* utódját. És fölsohajtunk: *ha ő élne!*

Igen, ha ő élne: akkor már rég volna vízvezetésünk, rég volnának ligeteink; a Dunapart mindkét oldalát kőbástyák szegélyeznék szemétdombok helyett; a Margit-sziget úgy mosolyogna, mint egy jólétnek örvendő népkert; a „Hungaria”, melyet idegen szerencsepróbálkozók azért alkotak, hogy kizsákmányolják, nem haldokolnék a magyar közhitel kárára; s még tán a losonci vasút sem esett volna az üzleti falánkság és azon ragadozó madarak körmei közé, melyek tisztos fekete kabátban, némelykor kitüntetések jeleivel járnak közöttünk!

De ha a losonci társulat, a mint mondák, *Saturnusoké* lett, kik szültkék, hogy megegyék — egészen más kilátások közt indult meg a „*magyar északi vasút*” társulat. Különbem nem egyéb ez, mint jobb folytatása amannak. Az új férfiak új nevet adtak a föltámasztott vállalatnak, mely néhány nap előtt tartá nagygyűlését a „*Köztelek*” termében.

E gyűlésben sok volt a szertartás, egymás köszöntgetése, hódolati hajlongás, éljen, és a többi. Szóval magyar gyűlés volt, mely szereti nagy zajjal dicsérni a fölkelő napot. Itt is azon kezdék, hogy gróf *Forgács Antalnak*, ki a vállalat fölélesztésére dicsérendő buzgósággal mozgó erőt: *pénzt* szerzett, olajba festett arcképét leplezék le, és körülömjenfüstölék egy csomó hervadt frázissal. Tiszteletére legyen mondva gróf *Forgácsnak*, úgy vette az egészszet, mint előleget, s kimondá az elnöki széken, hogy a napot csak lementével kellene dicsérni. Tartsuk tehát kellő tiszteletben helyes szavait, s tárcaírói elismerésünkkel majd csak

a befejezett munka után szaporítsuk a tömjén felhőt, melyet sokan oly örömezt szaporítnak.

Beköszöntött e gyűlésben *Huszár Károly* is, mint a társulat kir. biztosa, kihez méltán kötik a legteljesebb reményeket, mert ama független férfiak sorába tartozik, kik a közügyek körül szeretik feledni saját személyük elsőségét.

Választottak e gyűlésben egy küldöttséget is, mely a legfelsőbb helyekre a társulat köszönését megkinyilvánítani. Választottak egy kilenc tagú igazgatótanácsot is, melynek elnöke gr. Forgács A., s derék tagjainak egyike: *Pulszky Ferenc*.

Szóval, történt sok örvendetes dolog, de történt kómikum is. Egy kis szélmalom-harc, melyet a régi társulat egyik sok kifogás alá esett fő-főtagja: Brellich mérnök indított, német nyelven. Törékeny bádoggal hadonázva, még a „Rozinánté“-nál is szárazabb okoskodás fakó nyergében ide-oda himbálózva jelent meg ez ismeretes férfiú, hogy a rég elítélt, megbukott, magát tönkre tett igazgató tanács mellett vitézkedjék. Nem akarjuk kárhozatni, mivel jól mulattunk rajta!

Sokkal jobban, mint *Rubinstein* amaz új szónatáján, melyet másnap az első kamarai hangversenyben Spiller A. hegedűn, s Fayl Frigyes zongorán adtak elő. Ők elég művészileg játszottak, de a mű maga azt bizonyítja, hogy a virtuózság magaslata korántsem magaslata egyszersmind a zeneköltésnek is. *Rubinstein* elragad, midőn zongorázik, de eddig hallott művei sem kezünket, sem szívünket nem mozdították meg.

Cherubini régi „négyesével“ kamarai zenészeink sokkal több tetszést arattak.

Azt lehet tehát e kamarai hangversenyre is elmondani, a mit Szigligeti „*Próbakő*“ című vigjátékára: a mi benne új, az nem jó, a mi pedig jó, az nem új.

E szinpadi újdonság egyike Szigligeti ama műveinek, melyeket akkor ír, midőn Homér elalszik benne. Kitünő tehetségeiből ezúttal nem láttunk mást, mint a szinpadismeretet, a jelenetezési könnyűdséget, szóval az írás mesteremberi ügyességét. A költő nem jelent meg e lapokon, mivel valószínűleg az aranyos pályázatok munkái nem engedék.

Egy nagybátya kitagadja tékozló öcscsét, kit a szükség megjavít s derék emberré tesz; s helyette mindenét a tisztartó családjára hagyja, melyet a gazdagság egészen kiforgat becsületes sodrából, s mely aztán a falu munkái helyett a fővárosban nagyúri hóbortoknak él. Ebből áll a „*Próbakő*“ történetének veleje. Egyes jelenetek eléggé ügyesek, de a mű, mint egész, nem sikerült, s nem is volt hatása.

Sokkal nagyobb izgalomba hozá a közönséget előtte való este az „*Afrikai nő*“-ben egy táncosnő, kinek fátyol-ruhája föllobbant egy lámpától, és ezzel egész riadást idézett elő a nézőtérben. A megfélemlített közönséget alig lehetett lecsöndesíteni. Különben a színház igazgatója most a megelégedés boldog napjait éli. Minden este teli színház, s az öröm e rózsáihoz a lapok sem tűznek többé nyugtalanító töviseket! A kiengesztelődés szívérványa hajlik a sajtóból a ma már jobb lábon álló nemzeti színházra.

## V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— b — (*Egy török nábobról.*) Rusztem pasa, I. Szolimán szultán nagyvezére hátrahagyott vagyonáról következő leltárt találhatni a török krónikákban. E jó ur 1565-ben történt halála után hagyott maga után 17000 rabszolgát, 2900 darab harci lovat, 1107 fölszerelt tevét, 80,000 turbánt, 780,000 darab aranyat, 5000 kaftányt és egész öltözéket, 1100 darab arannyal himzett főveget és 2900 darab páncélinget, 2000 teljes fegyverzetet, 600 darab ezüsttel kivert nyerget, 500 darab arannyal és drága kövekkel kivakott nyerget, 1500 ezüstsisakot, 120 aranykengyelt, 760 darab nemes kövekkel kirakott kardot, 1000 darab ezüsttel kivert sisakot, száz millió forintnyi értéket ezüst- s aranyrudakban és összeolvasztott ezüstben; 815 beépített telket Anatóliában és Ruméliában; 476 hajómalmot; 8000 igen szépen irt ko-

ránt, melyek közül 180 nemes kövekkel vala kirakva; 5000 mindenféle nyelven irt nagybecsű munkát; 32 darab igen nagyértékű drága követ, melyek értékét 112 millióra becsülik.

— b — (*Európa, tűzhányói.*) Európában igen kevés számmal van már tűzhányó vulkán, s ezek az Aetna, a Vezuv, a Stromboli s a Hekla, és még másik öt Izlandban, mely két utóbbinak rajzát már közlé a „*Hazánk s Külföld.*“ — A föld összes tűzhányóit 205-re teszik, melyek közül 107 szigeten, a többi 98 pedig a száraz földön van. Megjegyzendő, hogy a tűzhányó vulkánok mind tenger közelében fekszenek.

Rsz. (*A pénz történelméhez.*) Pénz, e szó eredetére nézve a vélemények igen szétágazók, némelyek a héber *monah* vagy *mineh*, mások ellenben a latin *monere* szótól s azon időből származtatják,

midőn Rómában, *Juno Monéta* egyik templomában ezüst pénz veretett. Ép így nem tudtak megegyezni a tudósok az ország és század felől, melyben a pénzverés feltaláltatott. — *Herodot* azt állítja, hogy *Lydia* egyik, mintegy 600 évvel Kr. e. uralkodó királya találta föl, s innen terjedt el a pénzverés mestersége azon országokba, melyekkel *Lydia* kereskedelmi összeköttetésben állott. Más írók ellenben ezt, a körülbelül Kr. e 750-ben uralkodó argosi királynak, I-ső *Pheidon*-nak tulajdonítják. Legvalószínűbb azonban, hogy a pénzverést legelőször a görögök sajátíták el azon kisázsiai népektől, kikkel érintkezésben valának. *Plinius* és *Timäus* (sicíliai történész, ki Kr. e. 300 évvel élt) tanúbizonysága szerint a rómaiak már 6-ik királyuk *Servius Tullius* uralma alatt ösmerték a rézpénzt, melyre rendszeren birkafej volt nyomva, s pecuniának neveztetett. Az arany s ezüst eleintén, mivel cseberelésre használtatott, rendszeren csak rudakban s egyes darabokban volt látható. Ez így volt a klasszikus ókor minden népénél. — A pénzhamisítás hajdanában sokkal szigorubbán büntetett, mint korunkban. Így p. o. az egyiptomiak oly nagy vétségnek tarták, hogy a törvény az illető hamisítót mindkét kezének elvesztésére ítélte.

— (*A páncélos hajók*) nem a legújabb kor találmányai. Egy történetirő említi, hogy már V. Károly császár hajóhadában volt oly gálya, melynek oldalait ólomlapok fedezték. E „*Santa-Anna*” nevű hadihajót Nizzában 1530-ban építették; számos és erős tüzérsggel volt ellátva, s a legénység rajta 300 főre ment. A hajón volt kápolna, nagy elfogadó terem, löporkamra, és sütőhely, a hol naponkint sütöttek kenyeret. Legnevezetesebb azonban, hogy ólomlapokkal volt páncélozva, melyeket sárgaréz szegekkel erősítettek a hajóhoz. *Bosio* történetirő állítása szerint a páncél e hajót igen hatalmassá tette, az ütközetekben soha kárt nem szenvedett, noha gyakran volt tűzben, s kemény lövéseknek kitéve. E régi páncélos hajó rajza ma is látható Rómában, a *Johanniták* palotájának ódon falfestményei közt.

— (*Tajtékpipák*.) A pipának és szivarszopókának használt tajtékról sokan ma is azt hiszik, hogy valami habból készül, melyet a tenger vet ki. A tajtékpipák anyaga pedig valóban a földből kerül ki. Ez anyag neve *magnesia*, s 52 rész kovaföldből, 23 rész magnéziából s 25 rész vízből áll. Leginkább Piemontban, Kisázsziában és Görögországban található. A legbecesebb fajta tajtékot Anatóliából, *Kiltsik* környékéről hozzák; ebből készülnek a diszes keleti pipák.

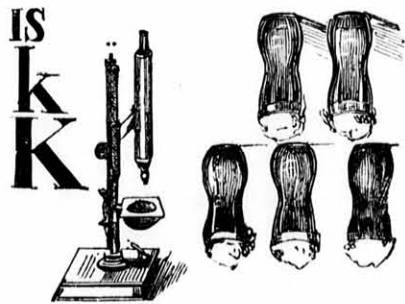
—v— (*Zsebórák megóvása tolvajok ellen.*) A legnagyobb találmányok az amerikaiaktól erednek; így az is, hogyan kell a zsebórákat tolvajok ellen megőrizni. E célból valami új találmány útján az illető tulajdonosok arcvonásaik másolatát zsebóráik számlapjára (*Zifferblattjára*) fényképeztetik.

—v.— (*Magyarország ötszáz éves térképe.*) Az „*Italia*” című nápolyi lap, — melynek főmunkatársa Óvári Lipót hazánk fia, — igen érdekes régi térképről emlékezik meg, melyet közelebb De Luca tanár Cavában fedezett föl. E térképen Magyarország is meg van jelölve, s láthatni rajta több alakot, melyek a francia királyt, a német császárt, a magyar és lengyel királyt nemzeti öltözetükben, kardosan és pajzsosan ábrázolják. Akadémiánkra nézve örvendetes volna e térképnek másolatát birhatni, minthogy az több szempontból érdekes ránk magyarokra nézve.

— (*A köszöntés különböző módjai.*) A philippini szigetek lakói megfogják a velük találkozó kezét s arcukat megdörzsölik vele. A lappok szorosán nyomják orrukat azon személyekhez, a kiket köszöntenek. Otahitiben szintén az orrhegyeket érintkeztetik. A japániak levetik egyik papucsukat és kezökbe véve föltartják. A új-zeelandiak arcukra teszik kezüket, s egyik lábukat hajolt térdel fölemelik. Egy néger nép köszöntésül közép ujját háromszor pattogatja. A grönlandiak egymásra nevetnek.

— (*Régi törvények*) Angliában hajdan törvénynyé vált, minden halálra ítéltnek megkegyelmezni, ha olvasni és írni tud. — Franciaországban a rágalmazónak az a sajátságos büntetése volt, hogy negyed óráig négykézlábon kellett járnia s ugatnia. — Lengyelországban az oly embernek, ki böjtben hust evett, fogai huzattak ki.

## K é p t a l á n y .



(Megfejtése a 46-dik számban lesz.)

A 42-dik számban közölt képtalány értelme ez: „A magyar huszárnak termelt.”







